

Zespół do Zwalczania Przestępczości przeciwko Dziedzictwu Narodowemu

Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi

W 2010 roku Komenda Główna Policji zorganizowała cykl konferencji połączonych z prezentacją wystawy, które łączył wspólny tytuł *Policja w ochronie dziedzictwa narodowego*. W ramach tych działań 8 października 2010 roku odbyło się spotkanie w Opocznie. Jedną z prezentacji przedstawiała działania podejmowane na terenie województwa łódzkiego, których celem było zwalczanie przestępczości przeciwko zabytkom. Różnorodność i złożoność występującego na terenie województwa zagrożenia dóbr kultury (kradzieże, fałszerstwa, nielegalna penetracja stanowisk archeologicznych, obrót skradzionymi zabytkami, niszczenie zabytków) powodowała konieczność bardzo dobrego i wszechstronnego przygotowania funkcjonariuszy do walki z przestępcami. Udało się to osiągnąć, a przedstawione przykłady różnorodnych i skutecznych działań świadczyły o tym najbardziej dobitnie

Przestępczość przeciwko zabytkom i dziedzictwu narodowemu to zjawisko budzące niepokój. Niepokój jest tym bardziej uzasadniony, iż tą działalnością coraz częściej zajmują się wyspecjalizowane grupy przestępcze. Są one bardzo dobrze zorganizowane i przygotowane, korzystają z szeroko dostępnej literatury, informacji z mediów, a także Internetu.

Nasilenie zainteresowania zabytkami i dziełami sztuki jako obiektami mogącymi szybko i łatwo przynieść duże zyski obserwujemy już od dłuższego czasu. Dotyczy to zarówno różnego rodzaju placówek muzealnych, galerii, prywatnych kolekcji, kościołów, jak również grabieży zabytkowych przedmiotów znajdujących się pod ziemią, które są własnością Skarbu Państwa. Łatwość dostępu do takich miejsc, niewielki nakład inwestycyjny oraz popyt na rynku zabytków powodują, że także i ten proceder stale się pogłębia. Przy tym trzeba pamiętać, że rynek sprzedaży zrabowanych dóbr nie ogranicza się już wyłącznie do Polski. Przedmiotów takich należy szukać w całej Europie.

Ta sytuacja została dostrzeżona w Policji. Opierając się m.in. na doświadczeniach innych krajów, również w Polsce zaczęto tworzyć w strukturach Policji wyspecjalizowane komórki pozwalające skutecznie walczyć z przestępczością przeciwko dziedzictwu.

Jeszcze zanim w czerwcu 2007 r. w Komendzie Głównej Policji utworzono Krajowy Zespół do Walki z Przestępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu, w Łodzi, na mocy Decyzji nr 138/2007 Komendanta Wojewódzkiego Policji w Łodzi z dnia 7 maja 2007 r. powstał Zespół do Zwalczania Przestępczości przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Wydziału Kryminalnego KWP w Łodzi.

Zadania Zespołu zostały jasno określone:

1. Prowadzenie rozpoznania w zakresie zjawisk i zdarzeń w celu zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom.
2. Nadzór i koordynacja postępowań przygotowawczych oraz spraw operacyjnych w przedmiotowym zakresie, prowadzonych w podległych jednostkach Policji.
3. Systematyczne monitorowanie potencjalnych miejsc zbywania skradzionych dóbr kultury (domy aukcyjne, antykwariaty, giełdy staroci itp.).
4. Współpraca z komórkami wywiadu kryminalnego w zakresie wykorzystywania analiz w prowadzonych sprawach operacyjnych i procesowych.
5. Współpraca międzynarodowa w sprawach związanych ze zwalczaniem kradzieży i nielegalnego obrotu materialnymi dobrami kultury.

6. Realizowanie zadań zleconych przez Krajowy Zespół do Walki z Przestępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Biura Kryminalnego KGP w ramach koordynacji zadań w sprawach o zasięgu ogólnokrajowym i międzynarodowym.

7. Organizowanie szkoleń dla policjantów innych pionów oraz jednostek podległych

Już od momentu powstania Zespół realizował swoje zadania poprzez rozpoznawanie i zwalczanie przestępczego procederu, wykazując się pełnym profesjonalizmem w znajomości zagadnienia. W trakcie niespełna trzech lat działalności (do jesieni 2010 r.) Zespół brał udział w dwudziestu sześciu sprawach. Efektem tego było odzyskanie dużej liczby cennych zabytków i dzieł sztuki. Odnaleziono obiekty skradzione z muzeów i kościołów figurujące w prowadzonym przez

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów *Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych nielegalnie za granicę.*

Dużą część odzyskanego mienia stanowiły zabytki archeologiczne pochodzące z nielegalnych wykopalisk. Bez wątpienia działalność Zespołu przyczyniła się radykalnie do ograniczenia na terenie województwa łódzkiego wolnego handlu internetowego tego typu przedmiotami i uświadomienia

1

2

3

4

powszechnego problemu istniejących zagrożeń dla stanowisk i zabytków archeologicznych przez prowadzone nielegalnie poszukiwania skarbów. Zabytki archeologiczne były też pierwszymi przedmiotami, jakie zabezpieczył Zespół zaraz po jego powołaniu do życia. Pochodzące z nielegalnych wykopaliisk naczynia ceramiczne z okresu wczesnego brązu zostały zatrzymane u mieszkańca Łodzi, który kupił je za pośrednictwem internetowego portalu aukcyjnego.

W tym też okresie ujawniono i zabezpieczono ok. tysiąc sztuk monet pochodzących z różnych okresów historycznych, m.in.: grosz gdański Zygmunta Starego z 1540 r. (il.1), grosz Augusta III z 1707 r., czy szeląg Jana Kazimierza z XVII w. Z nielegalnych wykopaliisk i penetracji stanowisk archeologicznych pochodzą również przedmioty o charakterze militarnym oraz inne zabytki archeologiczne (il.2).

W roku 2008 odzyskano dwie zabytkowe ikony skradzione w 2007 r. z cerkwi prawosławnej w Łodzi oraz starodruki z XVII i XVIII w. (il. 5).

Do najciekawszych spraw prowadzonych przez Zespół należy włamanie do kościoła w Olesznie (województwo świętokrzyskie). Zdarzenie to miało miejsce w nocy z 1 na 2 maja 2009 r. Skradzione wówczas przedmioty zostały niezwłocznie zarejestrowane w *Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*. Kilka miesięcy później, funkcjonariusze z Komendy Stołecznej Policji, przeglądając katalog zabytków znanego domu aukcyjnego w Warszawie zauważyli, że dwie figury aniołów (il.6) pochodzące z Oleszna zostały wystawione na aukcji. Natychmiast dokonano ich zabezpieczenia i powiadomiono kolegów z Wydziału Kryminalnego KWP w Łodzi. Łódzcy policjanci ustalili, że rodzina osoby, która wstawiła figury, posiada galerię malarstwa i antyków na terenie miasta, a ponadto może dysponować jeszcze innymi, utraconymi na skutek włamania, zabytkowymi przedmiotami. 16 czerwca 2009 r. przeszukano wzmiankowaną galerię, gdzie znaleziono dwa

kielichy mszalne ukryte w starym dywanie. Zabezpieczono także jednostkę zabytkowej broni palnej, na którą właściciel nie posiadał pozwolenia. Odmówił on udzielenia informacji na temat pochodzenia ujawnionych rzeczy. Nie odnaleziono natomiast zabytkowej puski na komunikanty, która również widniała jako utracona w czasie włamania.

Funkcjonariusze Zespołu do Zwalczania Przestępczości przeciwko Zabytkom Wydziału Kryminalnego KWP w Łodzi ustalili również na terenie Łodzi adresy innych członków rodziny właściciela galerii, dokonując w tych miejscach przeszukań. W trakcie prowadzonych czynności ujawniono przedmioty, które wyglądały jak fragmenty ołtarza. Okazało się, iż podobne elementy figurują w *Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*. Zabezpieczono w trakcie czynności przedmioty to: zabytkowe XVIII-wieczne tabernakulum, fragment ołtarza oraz inne eksponaty (il.7), pochodzące z włamania do pomieszczeń parafii w Drochlinie (województwo śląskie), które miało miejsce w lutym 2009 r.

Drugą niezmiernie interesującą sprawą prowadzoną przez Zespół było potwierdzenie uzyskanej informacji, z której wynikało, że mieszkaniec Sokołnik (powiat zgierski) kilkakrotnie, w różnych odstępach czasu, wystawiał na sprzedaż kradzione dzieła sztuki, pochodzące z placówek muzealnych na terenie całej Polski. W trakcie przeszukiwania posesji podejrzanego, poszczególnych pomieszczeń mieszkalnych, jak i gospodarczych, ujawniono trzy sztuki zabytkowej broni długiej jednostrzałowej. Dalsze czynności doprowadziły do wykrycia jeszcze jednej sztuki broni w postaci zabytkowej strzelby dwulufowej. Wszystkie te przedmioty zostały zabezpieczone protokolarnie.

Kolejnym etapem było potwierdzenie informacji dotyczących posiadania dzieł sztuki pochodzących z przestępstwa. W trakcie prowadzenia czynności, już na miejscu stwierdzono, że przynajmniej kilka spośród znajdujących się w budynku obrazów pochodzą z kradzieży. Figurowały one w *Krajowym*

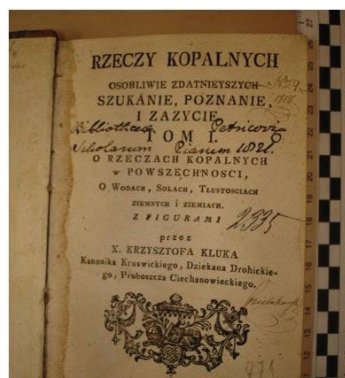
wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem jako poszukiwane i były to:

- portret mężczyzny (XIX w.) nieznanego autora (*Krajowy wykaz ...* - PA 00553);
- portret młodej kobiety *Portret Schutze* (XIX w.) nieznanego autora (*Krajowy wykaz ...* - PA 00546)(il. 4);
- portret mężczyzny *Poniatowski* (XIX w.) nieznanego autora (*Krajowy wykaz ...* - PA 00550);
- widok z drewnianym kościołem w Grochowie Kaliskim (XIX w.) autorstwa Juliusza Kossaka (*Krajowy wykaz ...* - PA 00334) (il. 3).

Portrety te zostały utracone w wyniku kradzieży z włamaniem do Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni w 1996 r., zaś obraz Kossaka skradziono z muzeum Zofii Kossak-Szatowskiej w Górkach Wielkich w 1993 r. To odkrycie zaważyło na tym, iż podjęto decyzję o zatrzymaniu całej kolekcji celem wykonania szczegółowych badań identyfikacyjnych. W sumie zabezpieczono sześćdziesiąt siedem obrazów oraz jedną rzeźbę sakralną. Zdejmowanie ze ścian i opisywanie przedmiotów odbywało się przy współudziale technika kryminalistyki i przedstawiciela Muzeum Sztuki w Łodzi, gdzie rzeczy te, po opakowaniu w folię i gąbkę, zostały zdeponowane.

Przestępstwa przeciwko dziedzictwu narodowemu statystycznie stanowią zaledwie nikły procent ogólnej liczby przestępstw w naszym kraju. Za każdym razem razem bulwersują opinię publiczną. Działania Zespołu do Zwalczania Przestępczości przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Wydziału Kryminalnego KWP w Łodzi, to jednak nie tylko wykrywanie przestępstw. To także współpraca ze środowiskiem muzealników, konserwatorów zabytków, kolekcjonerów. To podnoszenie świadomości społeczeństwa, że zabytki są chronione przez różnego rodzaju służby, a przestępstwo przeciwko dziedzictwu narodowemu nie jest przestępstwem mniejszej wagi i będzie ścigane z całą stanowczością i konsekwencją. ■

Oprac. Robert Pasieczny

5

6

7